

UNIVERZITET CRNE GORE FILOLOŠKI FAKULTET			
Primljeno: 30. 05. 2023.			
Срп. јед.	Број	Прилог	Вриједност
03	1182		

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ВИЈЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА

Одлуком Вијећа Филолошког факултета бр. 01-2323 од 7. 9. 2021. именована је Комисија за оцјену мастер рада под насловом „Позиције читања и фигуре читалаца у романима Горана Петровића: *Атлас описан небом*, *Ситничарница 'Код срећне руке'* и *Опсада цркве Светог Спаса*“, кандидаткиње Маје Симовић, са Студијског програма за српски језик и јужнословенске књижевности. Комисија у саставу: доц. др Горан Радоњић, ментор, проф. др Лидија Томић, предсједница, проф. др Татјана Јововић, чланица, подноси

ИЗВЈЕШТАЈ О ОЦЈЕНИ МАСТЕР РАДА

Мастер рад „Позиције читања и фигуре читалаца у романима Горана Петровића: *Атлас описан небом*, *Ситничарница 'Код срећне руке'* и *Опсада цркве Светог Спаса*“, кандидаткиње Маје Симовић садржи 74 странице текста. У складу са Правилима студирања на мастер студијама укључује „Апстракт“ са кључним ријечима, „Abstract“ и кључне ријечи на енглеском језику и „Садржај“. Слиједе поглавља и потпоглавља: *I Увод*, са потпоглављем *1. О предмету истраживања – читање као „степен више“*, *II Позиције читања у романима Атлас описан небом, Ситничарница „Код срећне руке“ и Опсада цркве Светог Спаса*, са потпоглављима: *1. О начинима читања приче: доминантна идеолошка позиција читања у роману Опсада цркве Светог Спаса* и *2. Артистичка позиција читања: простори поетске фантастике и магични реализам*, *III За бескрајна читања – транстекстуалне позиције*, са потпоглављима: *1. Одлагање краја кроз „александријску ситуацију“ – кретање читаоца кроз интертекстуалне просторе*, *2. Назад у текст! – паратекстуална чворишта као повратак читању* и *3. Металепсични прелази и цјеловитост читања*, *IV Фигуре читалаца*, са потпоглављима: *1. Читалачко коауторство – читалац као творац значења у романима Атлас описан небом и Ситничарница „Код срећне руке“*, *2. Изгубљени у љубави – ликови као читаоци и као аутори текста*, које садржи још једну цјелину: *2.1. Процес*

одгонетања/читања – лик као детектив у роману Ситничарница „Код срећне руке“, *V* Закључак, а на крају се налази Литература.

Кандидаткиња је у Уводу одредила опсег истраживања – три романа Горана Петровића, једног од водећих савремених српских писаца, при чему, у складу са новијим теоријским приступима, у први план ставља поетику читања. Унутар ње као важне издваја позиције читања и фигуре читалаца. Разматрајући позиције читања, кандидаткиња испитује „двје доминантне позиције“, а то су идеолошка и артистичка. Идеолошко читање подразумијева, сматра Симовић, „истраживање система увјерења, норми и вриједности са којима читалац улази у текст, низа вриједности које дати текст репродукује, као и начина на које читалац и текст у тим доменима сарађују“. У другој позицији, артистичкој, кандидаткиња наглашава „просторе поетске фантастике и магичног реализма“. Упорјеђујући двије позиције, кандидаткиња истиче: „Ако би идеолошка позиција ишчитавања одговарала на питање *шта* читамо, артистичка би онда одговарала на питање *како* читамо“. Наспрам тога, говорећи о фигурама читалаца, кандидаткиња издваја два типа: први би били ликови у романима, а други би били екстрадијегетички читаоци.

Као циљ се дефинише истраживање начина на које Петровићеви романи „модификују читаочеве хоризонте очекивања, али и проширују и рекреирају читалачко искуство“, као и испитивање колико изабрани романи праве „отклон од текстоцентричног“. Кандидаткиња је свјесна и опасности која се јавља у таквом приступу, које истиче отвореност и у коме се читаоцу даје „велико овлашћење“. Опасност је у томе да се у текст унесу неки садржаји, што би могло, рекло би се, водити ка одвајању од текста. У том смислу, критичком сагледавању подвргава се новокритичарска идеја о „афективној заблуди“. Стога кандидаткиња наглашава да ту постоје, ипак, извјесна затвореност и заокруженост, које ограничавају изборе који се у читању чине. У том разумијевању читања као комплексног и вишестраног процеса кандидаткиња се користи искуствима различитих приступа, формалистичког, новокритичарског, наратолошког, постструктуралистичког, и прије свега теоријом рецепције.

У поглављу *II Позиције читања у романима* Атлас описан небом, Ситничарница „Код срећне руке“ и Опсада цркве Светог Спаса, у потпоглављу *1. О начинима читања приче: доминантна идеолошка позиција читања у роману Опсада цркве Светог Спаса* – испитује се идеолошка позиција читања као „позиција сумње“. При анализама се

кандидаткиња нарочито ослања на теоријске увиде Линде Хачн и Хејдена Вајта. Историјски дискурс се схвата као конструкција, а нешто што би се сматрало објективном реконструкцијом прошлости готово је немогуће, сматра кандидаткиња, показујући како се у Петровићевом роману управо разобличавају начини приповиједања који се позивају на вјеродостојност и истинитост. У том смислу, књижевна логика Петровићевог текста доводи до парадоксалног става да је нешто „истинитије уколико се није десило“. Оно што се налази пред читаоцем јесте историја направљена од фиктивног материјала, при чему равноправан статус добија и сан. Стварно и имагинарно преплићу се до неразлучивости, и управо у тој испреплетености може се достићи највиша форма истине. У потпоглављу 2. *Артистичка позиција читања: простори поетске фантастике и магични реализам* кандидаткиња испитује како је „класичан образац историјског романа нарушен укључивањем у романескно ткиво фантастичних и магичнореалистичних елемената“. Поново се истиче отклон од историографског дискурса, и стварање посебних свјетова који имају своје законитости и носе ефекат онеобичавања. Тако, у роману *Ситничарница „Код срећне руке“* само читање је изједначено са нечим фантастичним, тј. оклијевањем између стварног и чудесног, а у роману *Атлас описан небом* онеобичавање се постиже магичним реализмом. Резултат је, са једне стране, задовољство у читању, а, са друге стране, долази до читаачеве запитаности о себи и о свијету.

У потпоглављу 1. *Одлагање краја кроз „александријску ситуацију“ – кретање читаоца кроз интертекстуалне просторе*, којим почиње поглавље III *За бескрајна читања – транстекстуалне позиције*, кандидаткиња тумачи интертекстуалне аспекте изабраних текстова, констатујући како је Горан Петровић писац „посебно осјетљив на интертекстуалне везе“. У таквом приступу важни су појмови палимпсеста, који се често користи у разматрању постмодернизма, и „александријског синдрома“ (Михајло Пантић). Потпоглавље 2. *Назад у текст! – паратекстуална чворишта као повратак читању* наслања се на Женетов појам паратекста и анализира како елементи, не искључиво вербални, који се налазе изван или на прагу текста утичу на читалачка очекивања. Нарочито су такви елементи активирани у роману *Атлас описан небом*.

Нову перспективу отвара потпоглавље 3. *Металепсични прелази и цјеловитост читања*, у којем се интерпретира како се код Петровића умножавају наративни нивои и како долази до прекорачења граница између тих нивоа. Другим ријечима, код Петровића се

јављају бројне приче у причи, при чему однос међу њима постаје проблематизован. Тако се, рецимо, у роману *Ситничарница „Код срећне руке“* читатељка претвара у јунакињу текста који исписује њен љубавник, а који, опет, од читаоца постаје аутор. Кандидаткиња, између осталог, говори о „лабиринтском читању“, користећи још једну честу постмодернистичку фигуру.

Поглавље *IV* *Фигуре читалаца* почиње потпоглављем *1. Читалачко коауторство – читалац као творац значења у романима Атлас описан небом и Ситничарница „Код срећне руке“*. У фокусу је активна улога читаоца, а као ефекат кандидаткиња налази „деконструисање читања, читалачких стратегија и позиција“. Будући одговоран за значење, читалац, као и аутор, мора да чини интерпретативне изборе, сматра кандидаткиња. Једна од важних метафора ту је метафора „читалачког пута“, која је у вези са картом, атласом, енциклопедијом и фигуром уробора, те са играњем пасијанса.

Наредно потпоглавље носи наслов *2. Изгубљени у љубави – ликови као читаоци и као аутори текста*. Ликови у Петровићевом тексту често мијењају улоге, оне се преплићу и међу њима нема јасних граница, сматра кандидаткиња, истичући да се „пунина живота транспонује у пунину читања“. Унутар тог потпоглавља налазимо цјелину *2.1. Процес одгонетања/читања – лик као детектив у роману Ситничарница „Код срећне руке“*. Читање се ту види као нека врста детекције. Петровићев роман, упоређен са класичном детективском фикцијом, тумачи се као метафизичка детекција у којој се отварају „важна епистемолошка и онтолошка питања текста и стварности“.

У *Закључку* кандидаткиња сагледава изабране романе Горана Петровића у контексту савремене српске и свјетске прозе и сумира резултате истраживања.

На крају рада пописани су извори и критичка литература, која броји 63 јединице, укључујући 37 на енглеском језику.

Кандидаткиња Маја Симовић показала је разумијевање комплексних књижевних појава, добру обавијештеност о новијим идејама и приступима у теорији књижевности, као и способност да теоријску и критичку литературу, унутар које добар дио на енглеском језику, усвоји и на иновативан начин користи у истраживању. Тумачењем добро изабраних фрагмената кандидаткиња илуструје принципе који важе за шире структуре, и дотиче питања која се тичу начина на који прилазимо постмодерној књижевности и умјетности уопште.

С обзиром на наведено, Комисија предлаже Вијећу да прихвати извјештај и одобри јавну одбрану мастер рада кандидаткиње Маје Симовић.

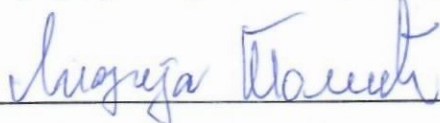
Никшић, 30. 5. 2023.

Комисија

Доц. др Горан Радоњић, ментор

Проф. др Лидија Томић, предсједница

Проф. др Татјана Јововић, чланица

